

Ne apropiem de NATO?

Între numeroasele reuniuni consacrate lărgirii NATO, cea organizată de *Central European University* la Budapesta, între 12-13 septembrie a avut două calități: a reunit personalități-cheie în procesul lărgirii și a abordat fără menajamente chestiuni delicate. Charles Gati, de la Johns Hopkins University Foreign Policy Institute este, alături de Madeleine Albright, dintre lobby-iștii cei mai influenți pentru includerea Ungariei, Poloniei și Cehiei în sistemul politic și de securitate euroatlantic. Ascultându-i relatările despre complicatul proces prin care președintele Clinton a înțeles în cele din urmă rolul Statelor Unite față de națiunile central-europene, despre influența personală a lui Havel, am înțeles cât de importante sînt, pe lângă *Think-tank*-uri și interese, contactele directe și simpatiile. SUA au recompensat, prin admiterea în NATO, națiunile care au cutedat să lupte împotriva comunismului în mod organizat: ungurii în 1956, cehii în 1968, polonezii prin toată Solidaritatea. Despre România nu a fost vorba — pentru că rezistența a fost individuală și dimensiunile ei sînt ignorate, nu din vina Occidentului. Dar și pentru că, de cîte ori e vorba de rezistență anticomunistă, eroii (vezi serialul *Memorialul durerii*) sînt, nu rareori, legionari... Rezistența împotriva comunismului nu e legitimă dacă este făcută de pe pozițiile altui totalitarism. Un lucru pe care mulți români nu vor să-l accepte nici astăzi...

A propos de contacte, nu a părut tocmai fericită tonalitatea discursului rostit la seminar de domnul Victor Boștinăru, deputat PD, președinte al Comisiei parlamentare de politică externă. Un amestec de laudăroșenie, citînd succesele politicii externe liberale și independente ale lui Ceaușescu: am stabilit relații cu

Germania, am fost singurii care am avut relații cu Israelul, etc. Apoi, o jenant de necondiționată aderare la modelul occidental, de parcă nu am avea și noi unele particularități și chiar unele idei despre cum ar trebui să arate proiectul euroatlantic. Și nu în ultimul rînd, o aserțiune care nu poate să nu dezvăluie un mic, dar jenant șantaj: dacă nu vom face parte din NATO, regiunea s-ar putea destabiliza. Atunci, cum rămîne cu „furnizarea de stabilitate”, să fie doar o atitudine conjuncturală?! NATO se teme fără

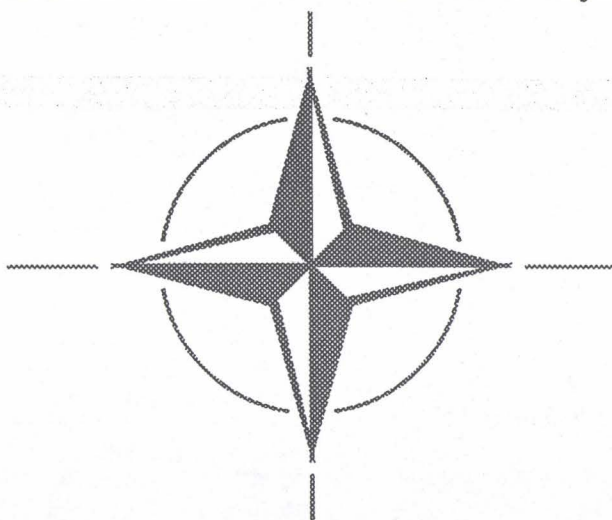
îndoială de partenerii imprezvizibili. Dacă România ar putea fi percepută ca unul din aceștia, porțile organizației ar putea să nici nu i se întredeschidă. Și încă o bazaconie: că, citez din memorie, la noi nu va fi nevoie de nici un referendum, noi nu sîntem atît de mofturoși ca alții — referire la unguri. Nu dă bine și nici nu e dovadă de gîndire democratică o astfel de aserțiune.

Iată doar cîteva hibe într-un discurs cel puțin neglijent, care s-a ținut în fața cîtorva eminente cenușii ale guvernelor de care depinde lărgirea NATO: Lord William Wallace, London School of Economics, John Barrett, Political Affairs Division NATO Brussels, Kevin Tebbit, Deputy Secretary, Foreign Affairs Office UK, Andrei Kortunov, Moscow Public Science Foundation, Helene Carrère d'Encausse, European Parliament France, Willem van Eekelen, former Secretary of the WEU, ambasadori...

Nu putem decît să constatăm încă o dată că diletantismul subminează diplomația românească. Toți se pricep la minorități, EU și NATO, ca odinioară la fotbal. Cu singura deosebire că miza e diferită...

Totuși, de la CEU ne vine și o veste bună: Sorin Antohi a fost numit Pro-Rector. „Mai nasc și la Moldova oameni”.

Smaranda Enache

Calendar

5-8 septembrie — „*Etica presei minoritare*”, seminar organizat de Asociația Ziariștilor Maghiari din România la Arcuș. Din partea LPE a participat HALLER István cu lucrarea *Semne de naționalism în cotidienele țirgumureșene*.

12-13 septembrie — *Reuniune* organizată de Central European University la Budapesta, consacrată lărgirii NATO. Din partea LPE a participat Smaranda ENACHE.

15 septembrie — „*Administrația publică locală. Cum să administram o primărie a cetățenilor?*”, curs la Colegiul Democrației. Lector: FODOR Imre, primarul municipiului Tîrgu-Mureș.

17 septembrie — *Pregătirea sesiunii publice „Primăria Tinerilor”*, atelier în cadrul Colegiului Democrației.

22-30 septembrie — „*Global Women Leadership*” — seminar internațional organizat de Novib (Olanda) la Cape Town, Africa de Sud. Din partea LPE a participat Smaranda ENACHE.

24 septembrie — *Tîrgu-Mureșul turistic* la „Primăria Tinerilor” — ședința Consiliului Municipal Tîrgu-Mureș format din studenții Colegiului Democrației. Înminarea diplomelor de absolvire.

25 septembrie — *Sesiune de informare* a Delegației Comisiei Europene în România. Din partea LPE a participat HALLER István.

29 septembrie — *Întîlnire pregătitoare* la United States Information Service în vederea organizării seminarului de educație civică din aprilie-mai 1998. Din partea LPE a participat KACSÓ Judit Andrea.

1 octombrie — Atelierul „*Drepturile și rolul femeii în societatea țirgu-mureșeană*” organizat de Biroul pentru Drepturile Omului în cadrul unui program finanțat de Uniunea Europeană prin Programul PHARE-Democracy.

2-3 octombrie — Conferința „*European Initiative for Democracy*” organizată de Parlamentul European la Bruxelles. Din partea LPE a participat Smaranda ENACHE.

3-4 octombrie — „*Rolul presei în armonizarea relațiilor interetnice: mediatizarea conflictelor în care este implicată minoritatea romilor*”, seminar organizat de Institutul Intercultural Timișoara la Băile Herculane. Din partea LPE a participat HALLER István cu lucrarea „*Prezența romilor în ziarul 24 ore mureșene*”.

8 octombrie — *Constituirea Task-Force IDEA*. Din partea LPE a participat Smaranda ENACHE.

9 octombrie — *Lansarea Biroului informațional* al Primăriei Tîrgu-Mureș. Din partea LPE au participat Smaranda ENACHE și SZOKOLY Elek.

11 octombrie — *Întîlnirea* de la Budapesta a filialelor *European Movement* din Europa Centrală. Din partea LPE au participat Smaranda ENACHE și CSÍKY Boldizsár.

14 octombrie — *Prelegerea „Naționalism și identitate”* a fost ținută de Smaranda ENACHE în cadrul programului cooperării universităților din Cluj și Pécs.

16 octombrie — *Discuție* cu Serge HERMANN (OVR – Franța) la sediul LPE.

17-19 octombrie — „*Identitate locală și regionalism*”, conferință internațională organizată la Timișoara de Fundația Diaspora. Din partea LPE au participat KACSÓ Judit Andrea și HALLER István.

20 octombrie — *Reuniunea Centrului European pentru Minorități*, Flensburg (Germania). Din partea LPE a participat Smaranda ENACHE.

28 octombrie — *Lansarea proiectului* FDSC „*Compactăm*” al Fundației Bethlen. Din partea LPE au participat Smaranda ENACHE, KACSÓ Judit Andrea și SZABÓ Klára.

30 octombrie — Atelierul „*Respectarea drepturilor copilului în școlile din Tîrgu-Mureș*” organizat de Biroul pentru Drepturile Omului, finanțat de Uniunea Europeană prin Programul PHARE-Democracy.

Naptár

szeptember 5-8 — „*Kisebbségi sajtóetika*”, a Magyar Újságírók Romániai Egyesületének Árkoson szervezett szemináriuma. A PEL részéről HALLER István vett részt *Nacionalista jelek marosvásárhelyi napilapokban* c. előadásával.

szeptember 12-13 — *A NATO bővítésének szentelt budapesti találkozó*, a Közép-Európai Egyetem szervezésében. A PEL részéről Smaranda ENACHE vett részt.

szeptember 15 — „*A helyi közigazgatás. Hogyan adminisztráljunk egy polgármesteri hivatalt a polgárok érdekében?*”, előadás a Demokrácia Kollégiuma keretében. Előadó: FODOR Imre, Marosvásárhely polgármestere.

szeptember 17 — *A „Fiatalok Polgármesteri Hivatala” nyilvános tanácsülésének előkészítő műhelye* a Demokrácia Kollégiumának keretében.

szeptember 22-23 — „*Global Women Leadership*” — a Novib (Hollandia) által Cape Town-ban (Dél-Afrikai Köztársaság) rendezett nemzetközi szeminárium. A PEL részéről Smaranda ENACHE vett részt.

szeptember 24 — *Marosvásárhely* — idegenforgalmi központ, „*Fiatalok Polgármesteri Hivatala*” — a Demokrácia Kollégiuma diákjaiból álló városi tanácsülés. Az oklevelek átnyújtása.

szeptember 25 — a Romániai Európai Bizottság Küldöttségének tájékoztató értekezlete. A PEL részéről HALLER István vett részt.

szeptember 29 — Az United States Information Service előkészítő találkozója az 1998 április-májusára esedékes polgári-nevelési szeminárium megszervezése érdekében. A PEL részéről KACSÓ Judit-Andrea vett részt.

október 1 — „*A nők jogai és szerepe a marosvásárhelyi társadalomban*”, c. műhelygyakorlat, melyet az Emberjogi Iroda szervezett az Európai Unió PHARE-Democracy programja keretében.

október 2-3 — „*European Initiative for Democracy*”, az Európa Parlament által Bruxelles-ben szervezett konferencia. A PEL részéről Smaranda ENACHE vett részt.

október 3-4 — „*A sajtó szerepe az interetnikai kapcsolatok összehangolásában: a roma kisebbséget érintő konfliktusok bemutatása*”, a Temesvári Interkulturális Intézet által Herkulesfürdőn szervezett szeminárium. A PEL részéről HALLER István vett részt *A romák jelenléte a 24 ore mureșene* c. napilapban előadásával.

október 8 — *A Task-Force IDEA megalapítása*. A PEL részéről Smaranda ENACHE vett részt.

október 9 — *Marosvásárhelyi Polgármesteri Hivatala Információs irodájának felavatása*. A PEL részéről Smaranda ENACHE és SZOKOLY Elek vettek részt.

október 11 — Az *European Movement* közép-európai fiókszervezeteinek budapesti találkozója. A PEL részéről Smaranda ENACHE és CSÍKY Boldizsár vettek részt.

október 14 — „*Nacionalizmus és azonosság*” — Smaranda ENACHE előadása Kolozsvár és Pécs egyetemeinek együttműködési programja keretében.

október 16 — *Megbeszélés* Serge HERMANN-nal (OVR – Franciaország) a PEL székhelyén.

október 17-19 — „*Helyi azonosságtudat és regionalizmus*”, a temesvári Diaspora Alapítvány által szervezett nemzetközi konferencia. A PEL részéről KACSÓ Judit Andrea és HALLER István vettek részt.

október 20 — A flensburgi (Németország) *Európai Kisebbségi Központ* találkozója. A PEL részéről Smaranda ENACHE vett részt.

október 28 — „*Könyvet kötünk*” — a Bethlen Alapítvány FDSC programjának beindítása. A PEL részéről Smaranda ENACHE, KACSÓ Judit-Andrea és SZABÓ Klára vettek részt.

október 30 — „*A gyermekek jogainak tiszteletben tartása Marosvásárhely iskoláiban*”, műhelygyakorlat, melyet az Emberjogi Iroda szervezett az Európai Unió PHARE-Democracy programja keretében.

Mirarea

sau despre criza de identitate a (unei „anumite”) presei românești

Mirarea mea nu se îndreaptă către sfera politicului de la care, mărturisesc, că nu mă aștept să fie nici prea morală, nici prea corectă, nici prea tolerantă, nici foarte clementă. Politicul este sfera bătăliei pentru interesul de grup, care în numele eficacității va ignora aceste noțiuni puțin cam stranii pentru el. Mirarea mea nu țintește nici pe acei mercenari ai cuvântului „liber” pentru care gunoiul spiritual constituie spațiul vital, răsadnița predilectă, „supa” ideală existenței și proliferării.

Mirarea mea — chiar dacă nu exagerat de mirată — privește îndeosebi sfera liderilor de opinie, sfera „analizatorilor” modelatori de opinie și mentalități, care, prin intermediul acestei arme „de distrugere în masă” care este presa (scrisă, sau audiovizuală mai ales) manipulează pe de o parte electoratul făcător de putere, pe de alta însăși sfera politicului care, cu un ochi mereu atent la alegeri, nu este niciodată indiferentă la presiunile mass mediei formatoare de electorat. (Și spre ghinionul său, în ciuda clasicei prezumții de nevinovăție, nici măcar nu poate susține că nu este conștient de acest lucru. Că ar acționa în necunoștință de cauză.)

Și astfel se întinde o întreagă pleiadă de pseudoanalizatori, abonați permanenți ai canalelor TV, naționale și private deopotrivă — mijloace cu impact infinit mai mare decât orice ziar național — de la Tatulici la Sava (nașii renașterii lui Păunescu „porcul”, așa cum s-a autodefinit însuși bardul ceaușist), de la „onestul” Tinu la frustratul Cristian Tudor Popescu, de la autosuficienții Horea Alexandrescu sau Cristoiu pînă la nașionaliștii „europeniști cu fața umană” sau „de salon”, gen Paler, și la cei

timizi sau pudic-democrați („dar pînă la unghiuri!”) — așa încît, europeni nevoie mare, proba de foc a democratismului românesc rămîne — după cum era atitudinea față de „ovrei” pe vremea cînd îi aveam — atitudinea față de unghiuri cît îi mai avem. (Exemplele locale ale speciei analitice nu merită — în ciuda icnetelor lor nădușite — nominalizarea în top.)

Miștocarii opiniilor grăbite, cu cutremurătoarea siguranță de sine a ignorantului — modele de irvidiat ale micilor scribalăi de provincie —, debitează cu dezinvoltă superioritate sentințe irevocabile în domenii știute doar după ureche, informații trunchiate dobîndite între două călătorii de turism comercial în Occident sau „confirmări” selective ale unor idei preconcepute.

Nu mă miră deci că în ultimul timp mai mulți compatrioți, cu statut de aristocrație intelectuală, au adus în discuție chestiunea responsabilității presei, a unei prese pentru care adesea principiului „presa informează, nu modelează” este un ideal pretext de deresponsabilizare.

Și cea mai mirare o am atunci cînd nici cei mai onești reprezentanți ai presei democratice românești nu se pot abține de la gesturi „patriotice” demonstrative, de teama ca nu cumva să fie stigmatizați de patriarhii identității de trib sau excluși din sfînta turmă a neamului. În fața acestui pericol capotează aproape orice „înaintemergător” român, preferînd să se înfășoare în straturi groase de istorie și simțire, și să renunțe cu conștiința împăcată la orice fel de prințipuri, fie ele cît de „europene”. Și ce poate fi mai binevenit în astfel de situații decât un pretext bun. Chiar pretextul „valorii europene”. Ne sufle-

căm mîneca cît mai sus, ca să putem băga mîna cît mai adînc în istoria europeană fără să ne mînjim prea tare pe haine, învîrtim degetele de cîteva ori în lichidul tulbure și apucăm în grabă „valoarea europeană” destul de alterată a veacului trecut pe care o decretăm pe loc „valoarea europeană însăși”. Chiar dacă peste ea a trecut un secol și jumătate sau mai bine de progres, și va putea fi regăsită în multe locuri din lumea a treia, dar cel mai puțin în Europa contemporană.

Întrebare: în ajunul mileniului al III-lea nu ar trebui oare să ne decidem în sfîrșit în care Europă am vrea să ne integrăm: în cea de la începutul secolului al XIX-lea sau în cea contemporană, cea de la sfîrșitul secolului al XX-lea? Altfel nu știu dacă trebuie să ne mirăm de mirarea celor care nu înțeleg cum de nu sîntem așteptați cu brațele larg deschise într-o Europă care nu mai există de decenii.

P.S. Cuvintele precedente, recunosc, nu sînt deloc măgulitoare la adresa unei „anumite” prese. Și recunosc, de asemenea, că îmi vine din ce în ce mai greu să disting presa care nu aparține categoriei „anumite”. Cu toate acestea nu pot decât să-mi exprim solidaritatea cu ziariștii care au fost tîrîți — pe drept sau pe nedrept — prin tribunale, și să nădăjduesc că pe măsura înfăptuirii separației reale a puterilor justiția își va onora menirea în loc să se războiască cu reprezentanții, buni sau răi, ai celei mai importante cuceriri a lui Decembrie '89, libertatea de expresie. Parafrazîndu-l pe Churchill... trebuie să-mi pot da și viața pentru dreptul lor de a nu avea dreptate. Dar răspunderea cetățenească, inclusiv în fața legii, le aparține.

Szokoly Elek

Scrisoare deschisă către România liberă

Domnului Director Petre Mihai Băcanu

Stimate Domnule Director,

Biroul de Drepturile Omului din cadrul Ligii Pro Europa constată cu stupoare faptul că într-un cotidian considerat democratic și susținător al ideilor europene apar texte, chiar dacă la rubrica *Publicitate*, care au caracter discriminatoriu și rasist, prin care se specifică în mod expres excluderea de la angajare a persoanelor de naționalitate romă.

Considerăm că publicarea lor este imorală și contravine principiilor universale ale drepturilor omului.

Sperăm că în viitor nu veți publica în cotidianul al cărui director sînteți texte similare.

Cu respect deosebit,

Smaranda Enache, Copreședintă

István Haller, Referent Biroul pentru Drepturile Omului

Tîrgu-Mureș, la 15 septembrie 1997

P.S.: Vă rugăm să publicați această scrisoare deschisă în România liberă.

Tratatul de la Amsterdam 17 iunie 1997

Articolul 13

„Fără a aduce vreun prejudiciu celorlalte prevederi ale Tratatului, și în limitele prerogativelor conferite Comunității, Consiliul, răspunzînd în unanimitate unei propuneri a Comisiei și după ce s-a consultat cu Parlamentul European, poate lua măsurile necesare pentru a combate discriminarea în funcție de sex, rasă sau etnie, religie sau credință, handicap, vîrstă sau orientare sexuală.”

Tratat parte integrantă a *acquis communautaire* al Uniunii Europene.

Conferință internațională

Identitate locală vs. identitate națională

Între 17-19 octombrie a.c., Fundația Diaspora din Timișoara a organizat, în cadrul programului Măsurile de Încredere, finanțat de Consiliul Europei, conferința internațională intitulată „Identitate locală și regionalism”.

Conferința a avut ca scop prezentarea concluziilor cercetărilor științifice efectuate în trei regiuni: Banatul, Voivodina și Csongrád.

În primul rînd, sociologii au „măsurat” gradul de toleranță a locuitorilor din zonele menționate. Conform rezultatelor comparate, Banatul este regiunea cea mai tolerantă, iar Voivodina cea mai tensionată. Luînd în considerație și alte aspecte, aceste concluzii nu au fost surprinzătoare. Banatul se află în zona cea mai prosperă a României, cu un puternic mit al toleranței regiunii; Csongrád, aflat în sud-estul Ungariei, este una dintre cele mai sărace zone ale acestei țări, sărăcit în mod deosebit în ultimele decenii, cînd centrul de greutate economic al Ungariei s-a mutat spre granița cu

Austria, iar relațiile cu Iugoslavia s-au răcit complet; Voivodina este tulburată de mutarea unor mase importante de sîrbi proveniți de pe teritorii din afara Iugoslaviei actuale.

Au fost deosebit de vii dezbaterile legate de identitate. O parte a celor prezenți au susținut că identitatea națională a unui individ este unica identitate cu importanță mai mare față de celelalte identități (există diferite nivele de identitate, cel național fiind la nivel superior), iar alții au considerat, că pot exista identități naționale multiple (de exemplu, și elvețiană, și germană), iar identitățile pot fi paralele, fără o ierarhizare absolută. Cînd disputa s-a transferat în contextul interculturalității, s-a menționat că există o interculturalitate regională bine conturată (culturile regionale în zonele cu populație mixtă au cunoscut o convergență semnificativă), iar culturile naționale, cu o doză mare de artificialitate (ca de exemplu, elaborarea

unei limbi literare), sînt mai rigide și mai exclusiviste. Pe măsură ce se accentuează urbanizarea, cultura regională se topește din ce în ce mai mult în cea națională. Nici cultura națională nu este ferită de influențe „străine”. În zilele noastre, datorită vitezei de deplasare sau a schimbului de informație, sîntem martorii unor puternice tendințe de omogenizare. Față de acum o sută de ani, culturile naționale sînt mai puțin diferențiate unele de altele.

Pentru a nu pierde din valori, dar totodată pentru a ține pasul cu fenomenele prezentului, este necesară revigorarea valorilor regionale, autentice. Acestea, combinate cu cele universale, vor face lumea mai stabilă, păstrîndu-i în același timp diversitatea. Și se ajunge înapoi, la disputa identității. Care dintre identități are prioritate? Cea subnațională, sau cea supra-națională? Sau nu există o prioritate absolută? La această problemă, deocamdată, nu există răspunsuri definitive. (H. I.)

Un experiment: Africa de Sud

Pentru vizitatorul neavizat (este cazul semnatarei acestor rânduri) aterizat în Africa de Sud cu toate stereotipiile pe care i le-a însușit schematicismul, nu rareori tendențios, al mediilor de informare, această țară australă, ale cărei coaste sînt scaldate de două oceane, poate fi o experiență capitală. Multe din polaritățile simplificatoare aduse de acasă devin nuanțe ale unui complicat tablou: societatea sud-africană este mai stratificată decît o percepem de la zece mii de kilometri, atît comunitatea neagră, cît și cea albă sînt sever și complex ierarhizate, comunitatea asiatică are o vigoare spectaculoasă, noii emigranți, mulți dintre ei din Europa postcomunistă, sînt la începutul unui drum incert care depinde în mare măsură de soarta viitoare a democrației ce abia se înfiripă. Dincolo de lecturi, emisiunile de televiziune sînt un îndreptar util, chiar dacă imperfect, în cunoașterea acestei țări uimitoare. Filmele despre trecutul recent dezvoltă o dictatură, cu ingredientul agravant al apartheid-ului, foarte asemănătoare cu cele pe care le-a trăit Europa: gigantice serbări cu gust pronunțat pentru fastul ordinii geometrice, mii de tineri (albi) topiți într-o imensă masă, cu mișcări ritmice pe suportul unei muzici militaroglorioase, alinieri perfecte, grupuri statuare vii... Privindu-le, nu poți să nu te gîndești la paradele naziste sau la delirul Cîntării României ceaușiste. Televiziunea sud-africană te introduce și în istoria luptei împotriva apartheidului, în epoci mai vechi sau mai apropiate, unde se împletesc militantismul de culoare cu liberalismul alb, marxismul cu față umană și activismul eliberator. Re-

considerarea trecutului scoate la lumină și tenebroasele cîrdășii cu poliția politică, prin nimic inferioară suratorilor ei Stasi sau securitatea. Colaboraționismul, un flagel de care e zdruncinată și Europa de Est, cum fusese Germania sau Franța postbelică, are multe fețe și multe culori, neocolindu-i nici pe liderii de culoare. Tot televiziunea este cea care-ți oferă accesul la problemele actuale ale Africii de Sud, între care tronează la loc de frunte o criminalitate excesivă și scăpată de sub control, un șomaj cu rate aberante, analfabetism și pauperitate într-o proporție inimaginabilă pentru un european, sau chestiuni ca poligamia și amputările rituale care au tot mai numeroși opozanți. Africa de Sud, „națiunea curcubeu” cum îi place să se intituleze, și se înfățișează cu cele unsprezece limbi oficiale, cu Constituția ei dintre cele mai avansate din lume și cu imensele resurse naturale și umane, ca un paradis al diversității. Capetown, bunăoară, la poalele Table Mountain, cu imense plaje albe măturate de albatroși și vegheate de cîrduri placide de pinguini, cu orizontul gîdilat de plutirea sompuoasă a balenelor, cu miile de specii de prothea, cu antilopele și babuinii ce-i populează pădurile de ficuți și mimoze pot să ia mințile oricărui călător sensibil. Așa s-au atașat de Capetown portughezii și burii, englezii și indienii, valurile succesive de seminții care odată venite nu s-au mai dat plecate. Bisericile creștine, templele budhiste, minaretele mahomedane, sinagogile trăiesc alături o viață mai mult sau mai puțin tihnită. Televiziunea transmite non stop în zilele de rugăciune incanții animiste, predici

protestante, slujbe catolice, meditații budhiste. Societatea sud-africană este un imens experiment, un pariu aproape de imposibil al conviețuirii tuturor semințiilor omenesti, într-un amestec aiuritor de trecut primordial și viitor halucinant. Imensele township-uri locuite de băștinași se înșiră obsedant de-a lungul autostrăzilor perfect trasate, ca niște cutii de chibrituri în care se moare lent și sigur. La numai cîțiva kilometri depărtare, luxoase rezidențe ireale, adăpostesc o clasă aflată azi la marea risc, foștii stăpîni absoluți. E greu de spus cum se va încheia această ciocnire dintre civilizații, în care modernismul s-a înfăptuit prin abuz bestial, iar tradiția locală, profund rănită, produce aculturație alienantă. Ceea ce surprinde cel mai mult în această țară a contrastelor este marea răbdare a locuitorilor ei autohtoni, sinceritatea simplă cu care cred, aproape copilărește, în valorile democrației și toleranței. Revanșa istorică nu face parte din programul lor, deși este prezentă în discursul unor grupuri de presiune. Intelectualitatea de culoare, adesea abia revenită dintr-un îndelungat exil, a învățat la cele mai bune școli ale lumii și este impresionant de luminată. Ea alcătuiește o fragilă clasă de mijloc deschisă dialogului și cooperării. Mulți albi își trimit copiii spre zări mai sigure și rămîn să moară în pămîntul pe care l-au lucrat, de cele mai multe ori neînțelegînd păcatul de moarte al strămoșilor. Figura legendară a lui Nelson Mandela se profilează, ca o zeitățe protectoare, totuși efemeră, pe un tărîm ai cărui locuitori ar merita, în sfîrșit, liniștea istoriei împăcate cu sine. (S.E.)

The ANC Freedom Charter/ Charta Libertății a Congresului National African*

We, the people of South Africa, declare for all our country and the world to know:

That South Africa belongs to all who live in it, black and white, and that no government can justly claim authority unless it is based on the will of the people;

That our people have been robbed of their birthright to land, liberty and peace by a form of government founded on justice and inequality;

That our country will never be prosperous or free until all our people live in brotherhood, enjoying equal rights and opportunities;

That only a democratic state, based on the will of the people, can secure to all their birthright without distinction of colour, race, sex or belief;

And, therefore, we, the people of South Africa, black and white, together equals, countrymen and brothers, adopt this Freedom Charter. And we pledge ourselves to strive together, sparing nothing of our strength and courage, until the democratic changes here set out have been won.

The people shall govern!

All national groups shall have equal rights!

The people shall share in the country's wealth!

The land shall be shared among those who work it!

All shall be equal before the law!

All shall enjoy human rights!

There shall be work and security!

The doors of learning and culture shall be opened!

There shall be houses, security and comfort!

There shall be peace and friendship!

Let all who love their people and their country now say, as we say here: "These freedoms we fight for, side by side, throughout our lives, until we have won our liberty"

*abridged/prescurtată

La 24 septembrie 1997 studenții Colegiului Democrației au format, pentru o zi, Consiliul Municipal Tîrgu-Mureș, dezbătînd problema turismului local.

Cu ocazia acestui ultim atelier, primarul FODOR Imre a înmînat diplomele de absolvire.

Punct, și de la capăt

Cursuri, dezbateri, stagii de pregătire, întrebări, răspunsuri. Pe scurt, Colegiul Democrației. Desigur, teoria nu e tot. Dar poate fi un punct de plecare. Acestei fundații i-am adăugat, deci, în 24 septembrie un prim pas în domeniul practicii, prin simularea unei ședințe a Consiliului Municipal Tîrgu-Mureș, și așa zice că toată lumea și-a luat rolul în serios. Chiar și adevărații consilieri, pe acela de observator, de această dată.

Subiectul ales? Tîrgu-Mureșul – oraș de interes turistic. Un subiect ales deloc întâmplător, pentru că dintre toate domeniile în care orașul nostru parcurge o perioadă dificilă, cel al turismului se află în situația cea mai gravă. Am încercat deci, să aflăm împreună, dacă nu ne învîrtim cumva într-un cerc vicios. Dacă nu cumva această desconsiderare a turismului pe plan local este tocmai o consecință a dificultăților economice mai ales. Și chiar dacă, poate, nu am aflat răspunsul, ceea ce am reușit cu adevărat a fost să punem întrebări, să facem propuneri, să le votăm, și chiar să acceptăm criticile.

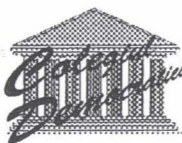
Fodor Imre, primarul Tîrgu-Mureșului, și în același timp unul dintre membrii marcanți ai Ligii PRO EUROPA, ne atrăgea astfel atenția, cu exigență de profesor, că în procedura obișnuită a ședințelor consiliului, după prezentarea unei propuneri, aceasta trebuie formulată oficial. Cu alte cuvinte, „să știe omu” ce votează. (Și fie vorba între noi, le vom șopti acest lucru membrilor viitorului Colegiu al Democrației).

Problemele turismului mureșean au fost luate în discuție și de adevăratul Consiliu Municipal, afirma Orbán Dezideriu, viceprimar, cu convingerea că: „Cei care se implică în problemele civice, devin ulterior executanți”. Tare mi-ar place, ca peste cîțiva ani, aceia dintre noi care vor deveni realmente consilieri, să constate că în domeniul turismului toate problemele au fost rezolvate, și, din lipsă de ocupație, să se îndrepte spre sala de ședințe, unde poate, o mîină de tineri vor ridica alte probleme, într-o altă „ședință” de consiliu. Dar de ce am oare impresia, că trebuie de pe acum să ne suflecăm mîinecile?

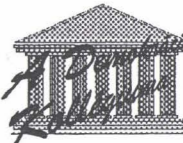
Iată că în scurtul timp trecut de la desfășurarea ședinței noastre din 24 septembrie, în cadrul Primăriei Tîrgu-Mureș a început să funcționeze Centrul de Informare

Primăria Tinerilor — primarul, președintele și secretarul ședinței de consiliu

COLEGIUL DEMOCRAȚIEI

pentru Cetățeni, preluînd odată cu alte domenii, și pe acela al turismului. Și nu putem să nu spunem că problema ridicată anul trecut autorităților locale de un alt Colegiu al Democrației, și anume problema Cetății din oraș, a devenit una dintre preocupările constante ale Primăriei Tîrgu-Mureș, care demarează în prezent un program de reabilitare a acesteia.

A putea trece peste momentul înmînării diplomelor de absolvire? Le păstrăm. Mai păstrăm și poza de grup cu Președintele României, chiar lîngă notițele despre drepturile omului, și cîteva idei de la fiecare lector pe care l-am întîlnit, le-am pus pe toate la dosar. Nu din nostalgie, ci din pragmatism. După cum spuneam la început, vom avea nevoie de ele în practică.

E toamnă, se fac din nou înscrieri, se dau din nou examene, interviuri, Kovács Gyöngyvér și Mircea Suhăreanu centralizează iarăși datele, se anunță rezultatele, ura, am cîștigat, vai, lasă că mai încerc la anul, și vine primul curs...

Pînă la urmă, cedez totuși tentației de a deveni puțin sentimentală.

A fost Colegiul Democrației, trăiască noul Colegiu!

P.S.: Mulțumim!

(Angela Măgherușan)

Cîteva din propunerile consilierilor-studenți rostite la Primăria Tinerilor din 24 septembrie 1997

• „Propun ca în cartierele orașului nostru să se amplaseze hărți pe care să se indice străzile cartierului și edificiile de interes turistic existente în acea zonă. Este important ca pe aceste hărți să apară și numerele de telefon utile. Avînd în vedere că în orașul Tîrgu-Mureș conviețuiesc mai multe etnii, propun ca inscripționările să se facă în limba română și în limbile minorităților ce trăiesc în oraș precum și în limbile de circulație internațională.” (Enache Roxana)

• „Ca să atragem turiștii în orașul nostru trebuie să îmbunătățim serviciile bancare, cum ar fi: eliberarea rapidă a banilor din conturi și în perspectivă echiparea a cît mai multor unități bancare cu bancomate. La dispeceratul de informare turistică să fie evidențiate locurile unde se află aceste bănci și casele de schimb valutar și cursul practicat de acestea, evidențierea unităților care acceptă cărți de credit, și acelor care sunt deschise permanent.” (Máthé Csaba)

• „Prima carte de vizită a unui oraș este aspectul exterior: clădiri bine întreținute, o minimă curățenie stradală și la fel de importantă ca aceas-

tea, iluminarea. Mai ales că prin intermediul reflectoarelor pot fi puse în valoare clădirile istorice sau statuile orașului. Gradul de iluminare a Tîrgu-Mureșului este foarte departe de ceea ce ar trebui să fie. Cred însă că se poate face ceva și cu mai puțini bani: instalarea pe arterele principale a orașului a unor hărți iluminate; exploatarea spațiilor publicitare de interes maxim prin reclame luminoase.” (Angela Măgherușan)

• „Trebuie făcut un îndrumător în cinci limbi pentru turiști despre locurile unde se pot relaxa prin sport, iar acest îndrumător să conțină și informații precise despre domeniile de sport practicabile. Reamenajarea Complexului Week-End după standarde vest-europene și angajarea unui personal calificat se poate face și cu ajutorul sponsorilor.” (Anderka Páll)

• „Propun ca în orașul nostru să se înființeze un birou de informare turistică situat într-un loc central. Este important să se instruiască un grup de tineri ghizi. La început ne putem baza pe munca voluntară a elevilor și studenților din Tîrgu-Mureș, o condiție fiind cunoașterea unei limbi străine, respectiv cunoașterea istoriei orașului și a celor mai importante monumente istorice locale.” (Király Noémi)

• „Deoarece primul lucru pe care îl vede turistul care intră în oraș este așa-zisa „poartă a orașului”, propunerea mea ar fi ca la aceste porți (gările CFR, autogara, aeroportul, intrările pe șoselele rutiere) să fie amplasate panouri mari pe care să fie inscripționate toate informațiile și locurile ce pot interesa un turist, adică denumirile și amplasamentul hotelurilor, restaurantelor, monumentelor istorice și de artă, stațiilor de autobuz și taxi, locurilor de agrement și clădirilor, instituțiilor de interes general. Ar fi foarte practic dacă aceste panouri ar fi iluminate și inscripționările ar fi în mai multe limbi.” (Sófalvi Szabolcs)

• „Aș dori să vă atrag atenția asupra a două lipsuri cu care se confruntă turistul ajuns la una din porțile orașului — indiferent de mijlocul de transport utilizat: lipsa telefoanelor publice moderne — cu monezi sau/și cu cartelă — și a cărților abonaților la serviciile telefonice. O mare problemă a turistului venit în urbea noastră este găsirea unei toalete publice, unui loc în care poate să se spele, să-și aranjeze hainele, să se împrospăteze. Cele existente sunt insalubre, fără apă caldă, uscătoare pentru mîini și alte lucruri ce țin de igiena elementară.” (Járai Albert)

• „Dacă dorim cu adevărat ca orașul Tîrgu-Mureș să devină un oraș turistic, atunci problema ecologiei trebuie să fie tratată cu mai multă conștiinciozitate și responsabilitate. Propun ca amenajarea și întreținerea spațiilor verzi să fie distribuită societăților comerciale din oraș, acestea avînd responsabilitatea ocrotirii lor. În acest fel am rezolva și problema bugetului pentru îngrijirea spațiilor verzi. O altă propunere este montarea unor panouri digitale în fiecare cartier al orașului care să afișeze la fiecare oră a zilei, procentul poluanților în aer. Cheltuielile financiare pentru aceste panouri să fie suportate de întreprinderile care poluează orașul și toți cei care posedă autoturisme.” (Katonai Kinga)

Presă despre minorități

După „liberalizarea” presei din 1989, inflația în domeniul mass-mediei a atins cote nebănuite. Au apărut sute de ziare de la o zi la alta, și fiecare încerca să pătrundă la un public cât mai larg. Aceste sute de ziare aveau nevoie de mii de jurnaliști. Cum în România doar Academia de Partid „Ștefan Gheorghiu” pregătea specialiști în acest domeniu, toți care s-au apucat de scris în presă erau practic începători și amatori. Începători în domeniul democrației sau în cel al scrisului pentru un public larg.

Calitatea presei din vremea respectivă reflectă această stare de fapt. Nu se putea porni astfel, decât cu stîngul. Dar era important să se pornească. Era important ca cititorii să aibă posibilitatea de a alege.

Ce a rezultat din acest început? Cîteva ziare și reviste admirabile, dar și multe abominabile. În concurența după cititor (care s-a transformat — ca urmare a creșterii prețului hîrtiei — în scurt timp în goană), în dorința de a captiva prin senzațional, articolele cu tentă naționalistă se înmulțeau cu repeziciune. Evenimentele din Tîrgu-Mureș, în loc să dea de gînd ziariștilor asupra efectului provocat de presă, au contribuit substanțial la cîștigarea unui capital important de către presa naționalistă.

Observînd această evoluție nefastă a presei, organizațiile neguvernamentale

din România au tras nenumărate semnale de alarmă. S-a subliniat de mai multe ori că războiul din fosta Iugoslavie nu ar fi avut loc, sau cel puțin nu ar fi avut amploarea cunoscută, dacă presa nu și-ar fi făcut „datoria” de a incita spiritele. Cei care otrăvesc opinia publică prin articole necugetate sau premeditate răuvoitoare, în primul și în primul rînd nu minorităților le creează probleme, ci României. Plasarea României pe un plan secund între fostele țări comuniste este o dovadă grăitoare în acest sens.

Reavoința nu poate fi tratată, doar ignoranța. Și aceasta doar printre cei dornici de a învăța. Printre acțiunile care au avut ca scop profesionalizarea presei în domeniul minorităților din ultima perioadă, s-au remarcat două seminarii: cel organizat de *Asociația Ziariștilor Maghiari din România* la Arcuș (5-8 septembrie a.c.), cu titlul „*Etica presei minoritare*” și cel organizat de Institutul Inter-cultural Timișoara la Băile Herculane (3-4 octombrie a.c.), avînd titlul „*Rolul presei în armonizarea relațiilor inter-etnice: mediatizarea conflictelor în care este implicată etnia romilor*”. Cu ambele ocazii s-a subliniat că situația actuală nu este deloc benefică societății românești. Nu se poate interveni însă din exterior, prin aplicarea unor pedepse cu închisoarea sau cu amenzi usturătoare. Acest

lucru contravine principiului libertății presei. „Cenzura” trebuie să vină din interior. Asociația Ziariștilor Maghiari din România, spre exemplu, are o comisie de etică. Această comisie poate lua măsuri disciplinare împotriva membrilor, și aceste decizii se aduc la cunoștința publicului. Pentru un ziarist care se respectă, o astfel de măsură este mai amenințătoare decât o condamnare de către justiție (condamnare prin care ziaristului îi crește popularitatea).

O bună parte a ziariștilor întruniți la Băile Herculane au refuzat să înțeleagă că un om de presă autentic nu caută doar banii. Ei erau convinși că țelul ultim al unui ziar este vandabilitatea cu orice preț, iar nu neapărat de a prezenta realitatea. Realitatea este plictisitoare — susțineau aceștia —, iar cititorul dorește crimă, violență, și un grup de delincvenți cu care nu se identifică — romii.

„Prostituarea” mass-mediei este acceptată de o mare parte a jurnaliștilor. Întrebarea este: de ce se lasă cititorul păcălit, dezinformat, incitat la ură etnică? Pentru că naționalismul, aparent, oferă răspunsuri simple și ușor de înțeles unor întrebări complexe. Pînă cînd nu vom avea generații educate în spirit democratic, această incitare va avea o prezență substanțială în cotidienele noastre.

(H. I.)

TEORII ALE MASS MEDIA *

1. Teoria autoritaristă

Prima în ordine cronologică, teoria autoritaristă a presupus în faza inițială autorizarea de către instituțiile statului a apariției unei publicații (care putea fi proprietate particulară). Metoda s-a dovedit în cele din urmă ineficientă întrucît multe publicații s-au lipsit de această autorizație, sustrăgîndu-se astfel oricărui control.

O a doua metodă de controlare a presei concepută în cadrul aceleiași teorii a fost monitorizarea presei după publicarea ei, presupunîndu-se astfel existența unui contract implicit între putere și presă, orice intervenție a celei dintîi în funcționarea presei fiind „provocată”, „motivată” și în cele din urmă „legitimată” de încălcarea acestui contract de către presă. În cazul în care guvernarea era atacată în presă într-o manieră socotită ca inadmisibilă, autorii erau pasibili de amenzi usturătoare sau puteau fi pedepsiți chiar cu moartea.

Această a doua metodă, a monitorizării — cu consecințele de rigoare —

presei după publicarea ei, se menține încă și astăzi. După o evaluare aproximativă, în jur de 60% din populația lumii trăiește în țări în care se practică această metodă.

2. Teoria sovietică

Din perspectiva acestei teorii, jurnaliștii sînt membri ai partidului unic aflat la guvernare, iar mass media este în exclusivitate proprietatea statului. Pe astfel de coordonate, mass media are în mod declarat o funcție ideologică, nefiind altceva decît un instrument de propagandă. Controlul guvernamental — adică cenzura în toată puterea cuvîntului — intervine nu după, ci înainte ca presa scrisă și audio-vizuală să publice sau, respectiv, să difuzeze informațiile. Spre deosebire de sistemul autoritarist, care lasă totuși deschisă posibilitatea de a dezvălui adevărul, chiar dacă dezvăluirea atrage după sine sancționarea, corecția practică în tipul sovietic de sistem, este preventivă, se produce înainte ca „eroarea” de a spune adevărul să fi fost comisă, excluzîndu-se în acest fel

orice posibilitate ca adevărul să fie rostit, chiar și cu prețul (asumat) al vieții.

3. Teoria libertății presei

Această concepție pornește de la premisa că odată ce oamenii sînt complet informați într-o problemă, ei sînt capabili să discearnă adevărul și sînt în stare să facă alegerea corectă. Teoria mai presupune că țelul major al presei este acela de a da la iveală adevărul și că ea nu se va lăsa intimidată de nici un fel de presiuni. O altă premisă a acestei teorii este aceea că presa va oferi cadrul — piața liberă a ideilor — în care să se poată face auzite toate vocile.

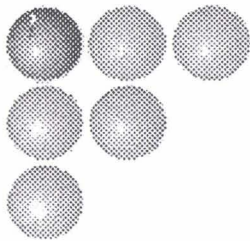
4. Teoria responsabilității sociale

Această teorie acceptă conceptul de presă liberă, însă prescrie totodată ce anume s-ar cuveni să facă mass media. Din perspectiva acestei teorii, presa își face într-adevăr datoria numai dacă i se reamintește periodic în ce constă aceasta. Potrivit acestei teorii, implicarea guvernului în funcționarea mass media este necesară atunci cînd acestea au pierdut din vedere care sînt cu adevărat interesele societății.

* Extras din volumul lui Shirley Biagi, *Media/Impact*, Wadsworth Publishing Company, Belmont, California, 1988, pp. 14-15

Un nou institut

European Centre For Minority Issues

EUROPEAN CENTRE FOR MINORITY ISSUES (Centrul European pentru Problemele Minorităților) este una din cele mai recent înființate instituții de profil din Europa. A luat naștere în urma acordului încheiat în 1996 între Guvernul Regatului Danemarcei, Guvernul Republicii Federale Germania și Landul Schleswig-Holstein. ECMI își are sediul la Flensburg, un pitoresc port la Marea Baltică, cunoscut ca patrie a unei beri de calitate, dar și ca fiind cel mai danez din orașele germane. Aici se împletesc două culturi și două limbi a căror conviețuire nu a fost scutită de tensiuni negative, dar care dețin azi, grație guvernelor și cetățenilor implicați, postura de „model”. Flensburg simbolizează prin urmare reușita procesului de reconciliere și de parteneriat germano-danez, iar tînărul institut nutrește ambiții mari, justificate atît de egida guvernamentală, cît și de calitatea resurselor umane și materiale care-i stau la îndemînă. Directorul, dr. Stefan Troebst este un expert recunoscut, iar echipa colaboratorilor cuprinde specialiști valoroși, între ei și o transilvăneancă, dr. Kinga Gál. Municipalitatea a pus la dispoziția ECMI una din cele mai frumoase clădiri ale orașului, Kompanietor, monument de arhitectură, ce conferă centrului patina lucrului bine făcut.

Viața centrului a debutat printr-o conferință publică a Înaltului Comisar pentru Minorități al OSCE, Max van der Stoel, iar consiliul său consultativ cuprinde nume de referință din domeniu: Asbjorn Eide, Patrick Thornberry, Jacques Rupnik, Romedi Arquint, Thornwald Stoltenberg, și alții.

A constituit o surpriză și o onoare pentru semnatară acestor rînduri alegerea în funcția de vicepreședintă a consiliului ECMI în ședința din 20 octombrie, alături de istoricul Sven Tägil de la Universitatea din Lund, ales președinte. ECMI are proiecte importante, urmînd a se implica în analiza și medierea unor situații din Kosovo, Moldova, Ucraina, Corsica. Relația dintre Liga Pro Europa și ECMI este un excelent prilej de aprofundare a expertizei noastre în domeniul minorităților și de cunoaștere a trendurilor europene. Nu mai puțin, ea constituie o recunoaștere implicită a competenței Ligii Pro Europa și a rolului său în promovarea pluralismului în România. (S.E.)

Prof. Sven Tägil Vorsitzender des ECMI-Beirates

(N) Flensburg. Der Beirat des Europäischen Zentrums für Minderheitenfragen (ECMI), Flensburg, hat auf seiner konstituierenden Sitzung in Flensburg den schwedischen Historiker Prof. Sven Tägil, Universität Lund, zu seinem Vorsitzenden gewählt. Stellv. Vorsitzende wurde die Mitvorsitzende der Liga Pro Europa, Smaranda Enache, aus der Region Transsylvanien/Rumänien. Dem ECMI-Beirat gehören, wie berichtet, 20 Mitglieder aus 14 Staaten Europas an. Siene Hauptaufgabe ist die wissenschaftliche Beratung des ECMI sowie die Funktion eines „Türöffners“ bei internationalen Organisationen.

Nordschleswiger din 22 octombrie 1997, nr. 246, pagina 15

EUROPEAN MOVEMENT

Se fac pregătiri pentru aniversarea a cincizeci de ani de la Congresul de la Haga din 1948, care între altele, avea să întărească Tratatul de pace de la Paris cu dimensiunea prospectivă. Liderii europeni ai momentului consfințeau la Haga un consens inimaginabil în istoria anterioară a Europei: instituționalizarea păcii, prin crearea unui sistem economic și de securitate comune. S-a spus de nenumărate ori că pentru această decizie a fost nevoie de personalități providențiale, de sprijinul SUA și mai rar că ea a implicat și asumarea unei imense impopularități, cel puțin temporare, prin acceptarea inamicilor tradiționali ca aliați. În contextul menționatei aniversări — care n-ar fi decît un foc de artificii dacă nu ar reuși să marcheze reunificarea instituțională a întregii Europe, European Movement, organizație aflată acum sub președinția lui Mario Suarez, a organizat o serie de consultări, printre alții și cu reprezentanții filialelor sale din Europa Centrală. Participînd ca observatori la o astfel de întrunire la Budapesta între 11-12 octombrie ac (ca observatori), co-președinții LPE au avut un schimb util de vederi cu colegii din Cehia, Serbia, Ungaria, Slovenia. Am putut reține că: în țările menționate European Movement este o prezență de prim-plan, în fiecare din capitale există înfloritoare European House – Case Europene, susținute cu sprijinul municipalităților, apar publicații cu profil proeuropean, etc.

Și în România a luat ființă o filială a acestei mișcări, cu sediul la București, dar din motive pe care le ignorăm impactul ei este extrem de modest. În aceeași ordine de idei, s-ar putea concluziona că mișcarea proeuropeană din România, deși prezentă difuz în multe sectoare ale societății, nu are nici structuri definite, nici coerență. O lacună pe care n-o putem reproșa numai altora. Liga Pro Europa va trebui să-și revadă strategia în acest domeniu, cu atît mai mult cu cît, și ca urmare a ritmului lent al integrării, curentul antieuropean are tot mai mulți adepți. Ar fi fatal dacă, în cele din urmă, ar deveni majoritar. Aspirația proeuropeană nu poate fi întreținută numai prin politici guvernamentale, mai ales în perioade de austeritate. Este nevoie ca apartenența la Europa comună, sensul și condițiile acestei adeziuni să fie prezente în media, în manualele școlare, în conștiința publică. Totodată, discursului romantic despre o Europă-paradis, trebuie să-i ia locul discursul competent și avizat. E de sperat că aceasta va fi una din prioritățile activității Pro Europei în 1998. (S.E.)

Democrație paritară

La 1 octombrie a.c., în cadrul unui program finanțat de Uniunea Europeană prin Programul PHARE-Democracy, Biroul pentru Drepturile Omului a organizat atelierul „Drepturile și rolul femeii în societatea țirgu-mureșeană”, cu participarea reprezentanților Inspectoratului Școlar Județean, Inspectoratului Județean de Poliție, Direcției Muncii și Protecției Sociale și a unor organizații de femei din Țirgu-Mureș.

După cum a subliniat Lucia BRIS-CAN, membră în Consiliul de Coordonare al Ligii PRO EUROPA, pe plan mondial se discută din ce în ce mai mult despre modalitățile de eliminare a efectelor discriminării istorice a femeilor. Din păcate, în România domină încă mentalitățile secolului al XIX-lea, femeile se află într-o poziție inferioară, iar ridicarea acestei probleme provoacă doar zîmbete ironice, nu și meditații asupra schimbării situației.

Pe plan legislativ, se înregistrează o

evoluție pozitivă — au fost eliminate acele prevederi legale care erau discriminatorii. Practica arată însă defavorizarea femeilor pe toate planurile vieții sociale. Absența lor din viața politică (doar 15 parlamentare față de 500 de parlamentari), din cadrul puterii decizionale (numărul directoarelor este infim) dovedește că nu există o egalitate de șanse. După ce în „schimbul unu”, la servicii, femeilor nu li se oferă posibilitatea de a se remarca, în „schimbul doi” le revine sarcina de a educa copiii, de a găti, de a face curățenie etc., urmează și „schimbul trei”, la care de multe ori devin ținta agresiunii bărbatului violent, beat.

Această violență este o problemă gravă a societății românești. Conform celor relatate de Eugenia BUTUCEA, purtătoarea de cuvânt a Inspectoratului Județean de Poliție, această instituție primește o serie de astfel de reclamații, dar polițiștii sînt practic neputincioși. Ei

ar putea aplica o amendă, care însă nu rezolvă problema, fiind vorba în primul rînd de familii cu probleme sociale. Banii cheltuiți pe amendă ar lua mîncarea de la gura copiilor. Un cămin social, unde femeile și copiii agresați s-ar putea refugia la nevoie ar putea rezolva această problemă. Implicarea poliției în viața familiei nu este soluția cea mai indicată. Totuși, practica din unele țări, de exemplu din SUA, arată că este mai eficient ca familia să nu fugă din locuință ori de câte ori soțul se întoarce acasă în stare de ebrietate, ci această persoană agresivă să fie dusă la Poliție, pentru a se răcori. Cele două soluții nu se exclud, ci sînt complementare. Ar fi nevoie de pași atît din partea primăriei, cît și din partea poliției.

În cadrul atelierului s-a subliniat rolul învățămîntului în schimbarea mentalităților moștenite, dar care, la ora actuală, nu face decît să accentueze stereotipiile sexiste. (H. I.)

Drepturile copilului în școală

Persoanele aparținînd generațiilor educate în timpul dictaturii, oricît de deschise ar fi, au mentalități, comportamente marcate de frică, totalitarism, demagogie. Pentru a avea un viitor democratic, copii de azi trebuie crescuți într-un spirit democratic și de respectare a drepturilor omului. Aceasta este motivul atenției deosebite acordate de Biroul pentru Drepturile Omului drepturilor copilului, Birou care, la 30 octombrie a.c., a organizat atelierul „Respectarea drepturilor copilului în școlile din Țirgu-Mureș” în cadrul programului finanțat de Uniunea Europeană prin Programul PHARE-Democracy. La acest atelier au fost invitați reprezentanți ai Ministerului Învățămîntului, Inspectoratului Școlar Județean, Direcției județene pentru protejarea drepturilor copilului, directorii școlilor din Țirgu-Mureș, asociații ale elevilor din licee.

Prima problemă ridicată a fost cea a aplicării pedepselor corporale, a tratamentului inuman și degradant. În clasele primare, chiar dacă Legea învățămîntului interzice acest lucru în mod explicit, se mai folosesc pedepsele corporale. Părinții, care aplică și ei astfel de metode de educație, de multe ori acceptă acest procedeu. În clasele liceale, jignirea demnității elevului (cu formulări de genul „măi, timpitule”) creează situații tensionate între profesori și elevi. Controlul periodic al directorilor, prin sondaje anonime printre elevi, cum se practică în unele școli, poate avea efect pozitiv în reducerea cazurilor de abuz.

Aplicarea pedepselor colective este o problemă controversată. Cadrele didactice, crescute în ideea „unul pentru toți, toți pentru unul”, consideră că prin aceste pedepse se formează un spirit colectiv sănătos. Psihologii au dovedit însă că efectele pedepselor colective sînt contrare celor scontate. Prin aplicarea unor astfel de pedepse, dispare simțul răspunderii individuale, se creează

obișnuința de a se ascunde în spatele mulțimii, care duc, în cazuri extreme, la situații de crimă colectivă (cum ar fi cazul Hădăreni), în care nimeni nu se simte vinovat, pentru că „toți” sînt vinovați.

Neingerința școlii în viața de familie a copilului este o chestiune esențială, prioritatea în educație aparținînd părinților. Ceea ce nu înseamnă că școala nu poate să influențeze dezvoltarea sănătoasă a copilului. Un exemplu extrem, prezentat în cadrul atelierului a fost fumatul copiilor. Școala nu poate pedepsi fumatul copilului pe stradă sau acasă, dar are obligația de a interzice fumatul în incinta școlii, și de a le face cunoscute elevilor, prin toate mijloacele posibile, urmările negative ale fumatului.

Obligativitatea învățămîntului religios în școli a fost contestată de Biroul pentru Drepturile Omului încă din perioada în care legea nu avea o astfel de prevedere. În prezent, legea se aplică corect: dacă părinții nu doresc învățămînt religios pentru copii, ei sînt scutiți. Astfel se respectă nu doar libertatea religioasă, ci și libertatea de gîndire. Școala are obligația de a oferi acest tip de învățămînt, iar părinții au libertatea de a decide dacă îl doresc sau nu.

Discriminarea negativă a unor categorii de elevi, din partea cadrelor didactice sau a majorității elevilor este, la fel, o stare de fapt indezirabilă. Pînă cînd toleranța nu devine un mod de viață și nu există o sensibilitate față de cei care provin din medii diferite față de majoritate, egalitatea de șanse rămîne doar un slogan lipsit de sens.

Este nevoie de un sistem educațional eficace pentru ca elevii să nu confunde drepturile omului cu dreptul de a nu învăța (dar de a primi note mari) sau cu dreptul de a fuma în școală. În același timp, același sistem trebuie să le dea elevilor posibilitatea de a-și cunoaște drepturile și de a se opune încălcării lor.

(H. I.)

Declarația Federației Internaționale a Jurnaliștilor privind principiile de conduită ale ziariștilor

Această Declarație internațională este proclamată ca un standard de conduită profesională pentru ziariștii angajați în culegerea, transmiterea, difuzarea și comentarea știrilor și informațiilor, în descrierea evenimentelor.

1. Respectul față de adevăr și față de dreptul publicului la adevăr este cea dintâi îndatorire a ziaristului.

2. Ca urmare a acestei îndatoriri, ziaristul va apăra întotdeauna principiile libertății, culegerea și publicarea onestă a știrilor și, de asemenea, principiile onestității comentariului și a criticii.

3. Ziaristul va relata numai fapte a căror sursă o cunoaște. Ziaristul nu va cenzura o informație importantă și nu va falsifica documente.

4. Ziaristul va folosi numai metode cinstite pentru a obține știri, fotografiile sau documente.

5. Ziaristul va face tot ce-i va sta în puteri pentru a rectifica o informație care s-a dovedit a fi inexactă.

6. Ziaristul va păstra secretul profesional în ceea ce privește sursa unei informații confidențiale.

7. Ziaristul va face tot posibilul pentru a evita discriminarea bazată, printre altele, pe rasă, sex, orientare sexuală, limbă, religie, opinii politice sau de alt fel sau origine națională ori socială.

8. Ziaristul va considera drept prejudicii profesionale grave:

- plagiatul;
- declarațiile false răuvoitoare;
- calomnia, defăimarea, acuzațiile nefondate;
- acceptarea oricărei forme de mită pentru a publica sau a nu publica ceva.

9. Ziariștii demni de acest nume vor considera de datorie lor să respecte cu fidelitate principiile afirmate mai sus. În cadrul legislației fiecărei țări, ziaristul va recunoaște, în probleme profesionale, numai competența colegilor de breaslă, excluzând orice fel de amestec din partea guvernului sau a altcuiva.

Adoptată la Congresul Mondial din 1954 al International Federation of Journalists. Revăzută la Congresul Mondial din 1986.

Ediură

Breviar pentru economia de piață

La numai doi ani de la apariție, broșura economistului elvețian Willy ZELLER a fost editată de Comitetul Helsinki Elvețian — sub îngrijirea Ligii PRO EUROPA — și în limba română (după edițiile în limba germană, poloneză și maghiară).

Lucrarea este destinată în primul rând cititorilor din fostul lagăr comunist, formați într-o economie planificată. Astfel sînt prezentate fundamentele economiei liberale, originile și justificarea acestui tip de economie. Autorul subliniază că economia de piață este singura funcțională — cea planificată a eșuat în urma imposibilității creării

acelui tip de om care ar fi fost necesar realizării sale.

După prezentarea ideologiei economiei de piață, autorul tratează următoarele probleme: dimensiunea socială și cea ecologică a economiei de piață, piețele interne și economia externă, libertatea și responsabilitatea individului.

Breviarul se termină cu un glosar deosebit de util, care clarifică noțiunile de bază din domeniul economic.

Lucrarea fiind difuzată gratis celor interesați, în primul rând studenților facultăților cu profil economic, poate fi procurată de la sediul Ligii Pro Europa.

H. I.

BIBLIOTECĂ

Noi intrări în biblioteca LPE

DREPT

- Prof. dr. Ion Deleanu: *Tratat de procedură civilă I*
- Dr. Eugen Popa: *Organizarea și funcționarea administrației publice locale în România*
- Dr. Eugen Popa: *Corelarea principiului autonomiei locale cu alte principii de drept*
- Flavius Baias & Marieta Avram: *Legislația familiei*

EUROPENISM

- European Commission — *Europe from A to Z — Guide to European Integration*
- UNESCO — *Spaces of Power [Negotiating and Creating]*
- Jacques Le Rider: *Mitteuropa*
- Adriana Babeți & Cornel Ungureanu: *Europa Centrală / Nevroze, dileme, utopii*

ISTORIE

- Vladimir Tismăneanu: *Mizeria Utopiei [Crisa ideologiei marxiste în Europa Răsăriteană]*
- Corneliu Mihai Lungu & Mihai Retegan: *1956 Explozia (Percepții române, iugoslave și sovietice asupra evenimentelor din Polonia și Ungaria)*
- Romulus Seișanu: *Principiul naționalităților [Originile, evoluția și elementele constitutive ale naționalității]* (K. J.-A.)

INVITAȚIE

Membrii / Membrele Ligii PRO EUROPA sînt invitați (te) la Adunarea Generală anuală care va avea loc sîmbătă, 31 ianuarie 1998, ora 16, în Sala Mică a Palatului Culturii din Tîrgu-Mureș, cu următoarea ordine de zi:

Partea I.

1. Bilanțul activității pe 1997 și strategii de viitor
2. Acordarea titlului de *membreu onorific*, în conformitate cu art.14 al Statutului LPE, domnilor: HORVÁTH Andor, Adrian MARINO și Paul PHILIPPI, urmată de discursurile de investitură.

Partea II.

1. Raportul financiar pe 1997
2. Raportul Comisiei de cenzori
3. Programul de activitate pe 1998
4. Discutarea și aprobarea rapoartelor
5. Alegerea Consiliului de coordonare, a copreședinților și a Comisiei de cenzori.

Conform art. 28, cap.2 din Statut, vă rugăm să depuneți **candidaturile** pentru funcțiile de coordonare la secretariatul Ligii cu cel puțin 10 zile înainte de Adunarea Generală, adică pînă la data de 21 ianuarie 1998.

Membrii Ligii care nu au reușit să-și achite **cotizația** anuală pînă la 31 decembrie 1997, o vor putea face pînă la data Adunării la secretariatul Ligii sau la fața locului în ziua Adunării Generale.

Prezenta invitație ține loc de convocator.

Tîrgu-Mureș, la 9 ianuarie 1998

Consiliul de Coordonare LPE

MEGHÍVÓ

Tisztelettel meghívjuk a PRO EUROPA Liga tagjait, a szombaton, január 31-én, 16 órai kezdettel, a Kultúrpalota Kistermében megtartandó évi Közgyűlésére, a következő napirenddel:

I. Rész

1. A PEL 1997-es év tevékenységi mérlege és jövőbeli stratégiája

2. *Tiszteletbeli tag* cím adományozása, az Alapszabályzat 14. cikkelye értelmében, HORVÁTH Andor, Adrian MARINO és Paul PHILIPPI uraknak és az ezt követő székfoglaló előadások.

II. Rész

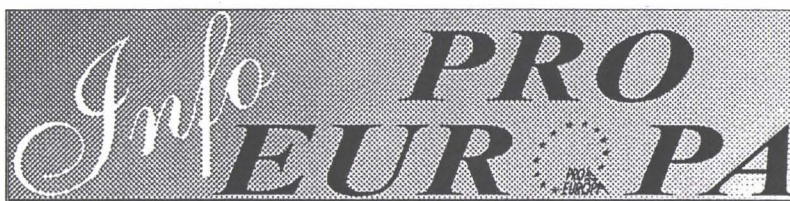
1. Pénzügyi jelentés 1997-re
2. Az Ellenőrző Bizottság jelentése
3. Az 1998-as tevékenységi program bemutatása
4. A jelentések megvitatása és elfogadása
5. A Koordinációs Tanács, a társelnökök és az Ellenőrző Bizottság megválasztása.

A PEL Alapszabályzata 28. cikkelyének értelmében felkérjük tagjainkat, hogy a Közgyűlés előtt legalább 10 nappal, vagyis legkésőbb január 21-ig, jelentsék be **jelöltetésüket** a PEL vezetőségi funkcióira a Liga titkárságán.

Azon tisztelt tagjaink akiknek nem sikerült kifizetniük múlt évi **tagsági díjukat**, megtehetik ezt a Közgyűlés napjáig a Liga titkárságán vagy a Közgyűlés helyszínén annak napján.

Marosvásárhely, 1998 január 9.

A PEL Koordinációs Tanácsa

NEWSLETTER OF THE PRO EUROPE LEAGUE NR. 9-10/1997

CONTENTS:

P.1: *Our way of entering NATO* — while craving to accede to Euro-Atlantic political structures, Romania, through its officials, lays great store on national values only.

P.2: *Calendar* — a Romanian/Hungarian synopsis of the PEL's main events in September and October 1997.

P.3: *I wonder — or the identity crisis of (a certain kind of) the Romanian mass media* — a critique of the mass media's perilous potential of inflaming their audience.

P.4: *Open letter to România Liberă* — the PEL expresses its concern on one of the outstanding Romanian daily newspapers' having published discriminating advertisements. *Local identity vs. national identity* — the title of the international conference held at Timișoara where conclusions pointed to the preservation of local identity in response to globalization.

P.5: *An Experiment: South Africa* — the „rainbow nation” as perceived by a foreign eye reveals its similitudes with other countries undergoing transition to democracy and pluralism;

P.6-7: *The College of Democracy* — includes an article by one of the College's graduates and proposals of the College's graduates for highlighting touristical attractiveness of Tîrgu-Mures.

P.8: *The press on minorities* — the article offers an insight into the lack of professionalism in Romanian press and one of its consequences: minority discrimination.

P.9: *A New Institute* — signals the foundation of the European Centre for Minority Issues in Flensburg; *European Movement* — a branch of the European Movement organization has been founded in Bucharest — a necessary step for strengthening the pro Europe trend in Romania;

P.10: *The children's rights in schools* — a workshop devoted to children's rights in the schools in Tîrgu-Mures; *Parity Democracy* — a workshop on the intrusion on women's rights in Romania.

P.11: *The IFJ Declaration on Journalists' Deontology*; *New entries in the PEL library*; *Market Economy in Brief* — a booklet written by Willy ZELLER and published by the PEL Publishing House.

P.12: *Invitation to the PEL's annual assembly*

INFO PRO EUROPA este publicată cu sprijinul
Fundației Heinrich Böll (Germania) și BILANCE (Olanda)

Liga PRO EUROPA Liga

Copreședinți:

Smaranda ENACHE și CSIKY Boldizsár

Director executiv: SZOKOLY Elek

4300 Tîrgu Mureș, P-ta Trandafirilor nr. 5, et. III, CP. 1-154

Tel/fax: +40 (0)65 214076; 217584 e-mail: proeuro@mail.soroscj.ro

Redactor: Doina BACI (D.B.)

La redactarea acestui număr au colaborat: Smaranda ENACHE (S.E.), HALLER István (H.I.), KACSÓ Judith-Andrea (K.J.-A.), KOVÁCS Gyöngyvér (K.Gy.), Angela MÁGHERUȘAN (A.M.) SZOKOLY Elek (Sz.E.)

Tehoredactare: PÁPAI László Zsolt

Editare texte: KACSÓ Judith-Andrea

Multiplicat la Liga PRO EUROPA